KAMMARRÄTTEN I JÖNKÖPING

DOM

2018-09-19
Meddelad i Jönköping

Mål nr 822-18

KLAGANDE OCH MOTPART
Försäkringskassan
(Ärende-id: 180379215706)

MOTPART OCH KLAGANDE
[redacted]

Ombud: Biträdande juristen Beatrice Rohdin
Igne Advokatbyrå AB

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE
Förvaltningsrätten i Jönköpings dom den 20 mars 2018 i mål nr 2615-17, se bilaga A

SAKEN
Assistansersättning

KAMMARRÄTTENS AVGÖRANDE

1. Kammarrätten bifaller [redacted] överklagande och beslutar att hon ska beviljas assistansersättning under hela sin dygnsvila i form av tillsyn.

2. Kammarrätten avslår Försäkringskassans överklagande.

3. Kammarrätten beslutar att sekretessbestämmelsen i 28 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) även i fortsättningen ska vara tillämplig på de uppgifter som lagts fram vid kammarrättens muntliga förhandling inom stängda dörrar och som inte tagits in i denna dom.

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 2203	Slottsgatan 5	036-15 68 00 (vx)	036-16 19 68	måndag – fredag
550 02 Jönköping		**E-post**: kammarrattenijonkoping@dom.se		08:00–16:00
		www.kammarrattenijonkoping.domstol.se		

YRKANDEN M.M.

Försäkringskassan yrkar att kammarrätten upphäver förvaltningsrättens dom i den del som avser rätt till dubbel assistans vid inköp av dagligvaror, besök vid vårdinrättningar samt vid fritidsaktiviteter.

[redacted] motsätter sig bifall till Försäkringskassans överklagande och yrkar att hon ska beviljas ytterligare assistansersättning vid dygnsvila.

Försäkringskassan motsätter sig bifall till [redacted] överklagande.

Kammarrätten har den 17 augusti 2018 hållit muntlig förhandling i målet. Vid förhandlingen har arbetsledaren [redacted] och legitimerade arbetsterapeuten [redacted] hörts som vittnen på [redacted] begäran.

VAD PARTERNA ANFÖR

Försäkringskassan

Skäl för att bevilja [redacted] dubbel assistans vid inköp av dagligvaror, besök vid vårdinrättningar samt vid fritidsaktiviteter har inte framkommit. Hjälpen är inte av den kvalificerade karaktär som avses för att assistansersättning ska kunna beviljas (jfr HFD 2017 ref. 27). Dubbel assistans kan dessutom endast beviljas under den tid det tar för den ytterligare assistenten att utföra den aktivitet som kräver assistans av två personer. Undantag gäller om det är förenat med allvarliga hälsorisker att endast bevilja dubbel assistans under de aktiva insatserna. Det saknas stöd i utredningen att så skulle vara fallet. Tid för hjälp med dubbel assistans vid

toalettbesök har av förvaltningsrätten beviljats från och med november 2016. Stöd för att bevilja ytterligare tid saknas.

Vad avser [redacted] dygnsvila bedöms den uppgå till fem timmar per natt. Den hjälp hon behöver under natten är inte av den omfattningen att aktiva insatser eller tillsyn ska beviljas. Den bedömning som tidigare har gjorts avseende väntetid och äkta makeansvar är riktig och tillgodoser [redacted] behov under natten.

[redacted]

Hon är i behov av dubbel assistans vid inköp av dagligvaror, besök vid vårdinrättningar samt vid fritidsaktiviteter. Hon vidhåller alltjämt, mot bakgrund av kammarrättspraxis (se Kammarrätten i Göteborgs domar i mål nr 2132-15 och 1754-07), att dubbel assistans utöver de aktiva insatserna kan beviljas i andra situationer än då det är förenat med allvarliga hälsorisker att inte ha den aktuella insatsen. Det är ostridigt att hon har hjälpbehov vid toalettbesök och överflyttningar/förflyttningar som inte kan planeras och som kräver hjälp av två personer. Hon behöver ha hjälp av två personer i samband med utomhusaktiviteterna för att hon ska tillerkännas goda levnadsvillkor och ha en möjlighet att leva ett liv som alla andra. Det finns vidare en påtaglig risk att hon i samband med utomhusaktiviteterna välter sin rullstol eller faller ur den, något som kan orsaka skador i form av frakturer, smärta och blånad. Hon har omfattande ofrivilliga rörelser i bål, armar och ben, vilka medför att hon ständigt rör sig okontrollerat. Hennes rörelser är kraftiga och innebär att hon kan välta rullstolen åt sidan eller tippa framåt. Trots att hon har bälte på sig när hon sitter i rullstolen glider hon ur den. Dessutom knäpper hon upp bältet och på grund av bristande impulskontroll, nedsatt sjukdomsinsikt och en känsla av att ständigt ha bråttom rusar hon snabbt därifrån. Då hon har en nedsatt balans faller hon handlöst på marken. Hennes rörelser gör också att hon fastnar med armar och ben i saker som man passerar, vilket onekligen innebär en risk för

skada. Rörelserna går inte att förutse och inträffar frekvent. För att undvika allvarliga hälsorisker behöver hon hjälp av en person som ständigt vakar över henne. Trots att assistenten som för fram rullstolen befinner sig nära saknar den möjlighet att springa runt rullstolen och stoppa henne innan hon riskerar att skada sig.

Försäkringskassans bedömning avseende hennes dygnsvila och hjälpbehov under natten samt makeansvarets omfattning nattetid stämmer inte. Hon har under hela processen vidhållit att hon i genomsnitt sover fyra timmar per natt, något som också bekräftas av arbetsledaren. Uppgifterna om fem timmar per natt är uteslutande Försäkringskassans påhitt. Mot denna bakgrund ska därför ytterligare en timme per dygn hänföras till hennes vakna tid. Hon sover dessutom inte heller ostört under de fyra timmarna på natten. Utöver hjälpbehov i samband med toalettbesök är hon också i behov av ständig tillsyn under natten. När hon blir lämnad ensam vaknar hon och rusar upp ur sängen, vilket medför en påtaglig risk för skador. Någon måste därför inom hörbart avstånd vara beredd att ingripa när hon vaknar. Hennes ständiga tillsynsbehov föranleder frekventa ingripanden och är inte av obetydlig omfattning. Det kan därför inte föreligga något ansvar för hennes make att tillgodose hennes personliga behov. Om inte annat och mot bakgrund av hur påverkad han blir i sitt arbete och i sin hälsa i övrigt kan hennes behov av insatser nattetid inte hänföras till makeansvaret.

VAD VITTNENA UPPGER

[redacted]

[redacted] har hela tiden stora och yviga rörelser som blir mer intensiva när hon blir stressad, upprörd eller glad. Sinnesstämningen skiftar mycket hos henne och rörelserna sitter i både övre och undre delen av kroppen. Rörelserna gör att hon glider ur rullstolen och det har även hänt att hon glidit ur rullstolen fastän hon har haft bältet på. Det har också

förekommit tillfällen då [redacted] själv har knäppt upp bältet. Hon tappar balansen på grund av de ständiga rörelserna och när man går ut så måste man vara två personer som hjälper henne. En assistent får styra rullstolen medan den andra assistenten parerar rörelserna. När man handlar måste rullstolen också tas ut ur bilen samtidigt som man måste ha kontroll på [redacted] I affärer måste man alltid ha uppsikt så att hon inte slår sig. Hon har bl.a. slagit sig i pannan och slagit upp ögonbrynen. Hon har också fått en utgjutelse på kinden och slagit ut tänder samt fått flera ”fläskläppar”. [redacted] är i ständigt behov av dubbel assistans eftersom det inte går att förutse när hon blir trött i kroppen och faller ihop.

[redacted] fick assistans nattetid i november 2016 och dessförinnan var det hennes make som hjälpte henne. Vid tiden för Försäkringskassans omprövningsbeslut sov hon i genomsnitt fyra timmar per natt och hennes uppvaknanden gick inte att förutse. Det hände ofta att hon kanade ner på golvet, vilket medförde att hon fick blåmärken på kroppen. Ibland snubblade hon också och slog sig i ansiktet. Aktiva insatser har hela tiden behövts under natten eftersom [redacted] vaknar ofta. När hon vaknar går hon upp, vilket går fort. [redacted] är därför i behov av att ha en vaken assistent hos sig nattetid.

[redacted]

Hon har varit arbetsterapeut sedan 1990-talet och har träffat många personer med Huntingtons sjukdom. Vid besök hos [redacted] körde hon själv [redacted] i rullstolen medan en assistent gick bredvid. Det var en besvärlig aktivitet eftersom [redacted] hade kontinuerliga och ofrivilliga rörelser som kunde vara häftiga. Hon satt inte stilla i rullstolen och man fick hålla emot. När [redacted] slog åt sidan var man tvungen att parera rörelserna och dra rullstolen åt sidan för att hålla den rak.

Det har hela tiden stått klart att [redacted] behöver ha två assistenter vid utomhusaktiviteter och det är inte rimligt att vara ensam med henne. Då hon kan ställa sig upp i rullstolen måste någon hela tiden vara intill henne. Ska man ut och handla måste en person hålla i henne samtidigt som en annan plockar varor. Det finns inte heller några hjälpmedel som kan avhjälpa eller ersätta en ytterligare assistent. [redacted] saknar fallreflexer och därför faller hon handlöst när hon ställer sig upp i rullstolen. Hon hjälper dessutom inte själv till vid aktiviteter och kan nästan motverka assistenten som hjälper henne. Med tiden kommer [redacted] bara att bli sämre och hon kommer därför att behöva mer hjälp framöver.

SKÄLEN FÖR KAMMARRÄTTENS AVGÖRANDE

Utredningen i målet visar att [redacted] har stora och varaktiga funktionshinder som medför ett omfattande vårdbehov. Det är ostridigt i målet att hon är i behov av personlig assistans under all vaken tid av en person samt dubbel assistans i samband med vissa grundläggande behov. Frågorna i målet är om [redacted] på grund av sitt funktionshinder har rätt till dubbel assistans vid utomhusaktiviteterna inköp av dagligvaror, besök vid vårdinrättningar och fritidsaktiviteter samt om hon är berättigad till ytterligare assistansersättning under dygnsvilan.

I intyg utfärdat den 4 juni 2018 av överläkaren [redacted] specialist i neurologi, anges bl.a. följande. [redacted] har bedömts av en kvalificerad arbetsterapeut som i stort gjort samma observationer som han har gjort vid besök hos patienten. [redacted] sjukdom innebär stora svårigheter vid alla aktiviteter utanför hemmet. Vid dessa tillfällen krävs dubbel assistans för att hjälpa henne i och ur bilen, hålla kontroll på henne medan bilen parkeras och när man går i affärer. Hon kan inte lämnas utan noggrann uppsikt. Det är vidare väl belagt i den

medicinska litteraturen att Huntingtons sjukdom medför stora störningar i sömnmönstret och sömnkvalitén. Han kan också bekräfta att de frekventa toalettbesöken under natten är en realitet.

Dubbel assistans vid utomhusaktiviteter

Kammarrätten anser att utredningen ger vid handen att [redacted] har ett behov av dubbel assistans som överstiger vad Försäkringskassan har beviljat henne. Till grund för denna bedömning lägger kammarrätten främst de uppgifter som kommit fram om de kontinuerliga och ofrivilliga rörelser som [redacted] drabbas av och som av både läkare och arbetsterapeut beskrivits som svåra för en person att hantera. Enligt arbetsledaren har [redacted] på grund av sina yviga och stora rörelser bl.a. slagit ut tänder, fått ”fläskläpp” vid ett flertal tillfällen och glidit ur rullstolen trots att hon har varit fastspänd. Kammarrätten finner inte skäl att ifrågasätta dessa uppgifter som lämnats av personer som har god kännedom om [redacted] funktionsnedsättningar och hjälpbehov. [redacted] behov av hjälp kan således inte tillgodoses med hjälp av endast en person. Försäkringskassans överklagande ska därför avslås.

Dygnsvila

[redacted] problematik nattetid innebär ett oförutsebart beteende med bl.a. sömnstörning och ett kontinuerligt hjälpbehov i samband med toalettbesök. Även om [redacted] hjälpbehov nattetid rent faktiskt är mindre omfattande än under dagtid, går det enligt kammarrättens mening inte att bortse från att hennes behov av omedelbar hjälp i olika situationer, t.ex. på grund av hon går upp ur sängen, kan uppstå när som helst och utan förvarning. Mot denna bakgrund bedömer kammarrätten att hennes behov av hjälp under dygnsvila inte kan tillgodoses endast genom att det finns en personlig assistent tillgänglig i

väntan på att ett hjälpbehov uppstår. Enligt kammarrättens uppfattning ger utredningen i stället stöd för bedömningen att [redacted] inte enbart under dagtid, utan även under hela sin dygnsvila har ett behov av tillsyn som inte kan tillgodoses genom väntetid. Assistansersättning för [redacted] behov av tillsyn (annat personligt behov) ska därför beviljas under hela dygnsvilan. Mot bakgrund av arten och omfattningen av [redacted] funktionsnedsättning ska något makeansvar inte beaktas vid bedömningen av hennes rätt till assistansersättning. Detta innebär att [redacted] överklagande ska bifallas.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga B (formulär 4).

Kammarrättsråden Bodil Stelzer (ordförande), Jan Källman (referent) och Linda Svärd har deltagit i avgörandet.

Föredragande: kammarrättsfiskalen Claudia Rojas Bustamante/

FÖRVALTNINGSRÄTTEN I JÖNKÖPING

DOM
2018-03-20
Meddelad i Jönköping

Mål nr
2615-17

KLAGANDE
[redacted]

Ombud: Advokat Mathias Blomberg
Igne Advokatbyrå AB
Vasagatan 17
903 29 Umeå

MOTPART
Försäkringskassan
Processjuridiska enheten, Malmö
Box 4153
203 12 Malmö

ÖVERKLAGAT BESLUT
Försäkringskassans beslut 2017-03-24, se bilaga 1

SAKEN
Assistansersättning enligt socialförsäkringsbalken, SFB

FÖRVALTNINGSRÄTTENS AVGÖRANDE

Förvaltningsrätten bifaller överklagande delvis och förklarar att [redacted] har rätt till dubbel assistans vid toalettbesök, påklädning av underkroppen, inköp av dagligvaror, besök vid vårdinrättningar samt vid fritidsaktiviteter från och med november 2016. Det ankommer på Försäkringskassan att pröva om förutsättningar finns för att betala ut ytterligare assistansersättning från och med november 2016 med anledning av denna dom. Överklagandet avslås i övrigt.

ÖVERKLAGAT BESLUT OCH YRKANDEN M.M.

Försäkringskassan beslutade den 7 september 2016 att bevilja [redacted] assistansersättning från och med december 2015 med i

Postadress Box 2201 550 02 Jönköping
Besöksadress Hamngatan 15
Telefon 036-15 66 00
Telefax 036-15 66 55
E-post: forvaltningsrattenijonkoping@dom.se
www.forvaltningsrattenijonkoping.domstol.se
Expeditionstid måndag–fredag 08:00–16:00

genomsnitt 144 timmar och 5 minuter per vecka, varav 4 timmar och 50 minuter per vecka avser dubbel assistans. Genom omprövningsbeslut den 24 mars 2017 beslutade Försäkringskassan att inte ändra sitt tidigare beslut. Skälen för beslutet framgår av bilaga 1.

[redacted] yrkar att hon ska beviljas assistansersättning med i genomsnitt 222,416 timmar per vecka från och med den 1 december 2015.

Försäkringskassan anser att överklagandet ska avslås.

VAD PARTERNA ANFÖR

[redacted]

I stort överensstämmer Försäkringskassans bedömning med hennes hjälpbehov. Det finns däremot vissa punkter där Försäkringskassan har gjort felaktiga bedömningar. Försäkringskassan har inte beviljat henne dubbel assistans i den omfattning som krävs för att hennes hjälpbehov ska anses tillgodosedda. Hon behöver dubbel assistans i samband med toalettbesök, dusch, tandborstning, nagelvård samt påklädning på underkroppen. Vidare behöver hon dubbel assistans i samband med samtliga aktiviteter utanför hemmet. Det gäller inköp av dagligvaror, fritidsaktiviteter samt besök på vårdinrättningar. Hennes sjukdomstillstånd är sådant att hon har mycket kraftiga ofrivilliga rörelser som medför stora svårigheter att t.ex. gå, stå, genomföra moment som kräver finmotorik m.m. Det gör att alla aktiviteter tar lång tid och kräver att två assistenter hjälper till. En assistent måste stötta och hålla i henne medan den andra assistenten utför aktiviteten. När det gäller aktiviteter utanför hemmet motiveras dubbel assistans av att hon saknar insikt i sin sjukdom och vad hon klarar av och vilka konsekvenser hennes handlande kan få. Hon kan rusa iväg helt oväntat och ramla och skada sig eftersom hon saknar balans. Dessutom kan behov av toalettbesök och förflyttning uppstå när hon är utanför hemmet och det är moment där hon behöver dubbel assi-

stans. Hon behöver därför två assistenter med sig för att kunna tillgodose dessa behov när de väl uppstår. Hon behöver 12,32 timmar dubbel assistans per vecka i samband med de grundläggande behoven. Hon behöver vidare 26 timmar dubbel assistans per vecka för aktiviteter utanför hemmet. Försäkringskassan har beviljat tid för detta men utan dubbel assistans.

Vad gäller tidsåtgången har Försäkringskassan i vissa delar räknat den för lågt. Hon behöver hjälp vid toalettbesök med 15 minuter per tillfälle med dubbel assistans. Försäkringskassan har beviljat 10 minuter per tillfälle utan dubbel assistans. Vad gäller olyckor då hon inte hinner till toaletten behöver hon hjälp 30 minuter per dag men kassan har beviljat 15 minuter. Vad gäller duschning behöver hon hjälp 60 minuter per dag med dubbel assistans, men hon har beviljats 30 minuter med dubbel assistans. Vad gäller nagelvård behöver hon hjälp 40 med minuter dubbel assistans per vecka, men hon har beviljats 10 minuter med dubbel assistans. Vad gäller tandvård behöver hon hjälp 15 minuter per tillfälle med dubbel assistans men hon har beviljats 5 minuter per tillfälle med dubbel assistans. Vidare har kassan räknat med 5 timmar väntetid per dygn, vilket skulle vara tid då hon sover eller ligger till sängs. Hon sover dock vanligtvis 4 timmar och ytterligare en timme ska därför räknas som hennes vakna tid då hon behöver hjälp med diverse insatser. Vidare bör hon beviljas inte bara väntetid, utan aktiva insatser, eftersom hon inte endast sover under denna tid utan t.ex. behöver hjälp med att gå på toaletten och med förflyttningar samt tillsyn även under natten.

Försäkringskassan har hänvisat till att hennes make ska ta ansvar för henne två nätter i veckan och således beviljat väntetid för natten med 5 timmar per dygn under endast fem dygn. Hennes make har inte något makesansvar på det sätt som Försäkringskassan påstår. Hänsyn bör tas till att han arbetar heltid på vardagarna vilket innebär att han behöver återhämta sig under nätterna. Det är inte rimligt att kräva att han åsidosätter sitt behov av vila och därmed sin hälsa. De icke-ekonomiska skyldigheterna som makar har

gentemot varandra innebär endast att de ömsesidigt ansvarar för gemensamma behov. Hennes behov under natten är inget gemensamt behov.

Försäkringskassan

Dubbel assistans ska enligt huvudregeln endast beviljas för den tid då den andra assistenten utför en viss aktivitet. En enskild som har behov av mer än en assistent åt gången har rätt till det endast om möjligheten att få bidrag enligt lagen (1992:1574) om bostadsanpassningsbidrag m.m. eller hjälpmedel enligt hälso- och sjukvårdslagen (2017:30) har utretts. Någon sådan utredning har inte lämnats in. Därför vidhålls att tid för att t.ex. öppna dörrar, köra kundvagn, köra bil och liknande inte är av den karaktären att personlig assistans ska beviljas. Det har inte framkommit någon klar förklaring till varför [redacted] behov av dubbel assistans ökat från februari till november 2016. Det saknas stöd i den medicinska utredningen för att [redacted] har behov av dubbel assistans eller att hon försämrats så mycket att hennes hjälpbehov ökat i den omfattning som anges i ADL-intyget från november 2016. Den tid som beviljats med dubbel assistans vidhålls eftersom utredningen inte ger stöd för behov av mer hjälp med dubbel assistans. Vad gäller [redacted] hjälpbehov under natten framgår att hon sover 5–6 timmar per natt. Det framgår att hon kan ramla ur sängen på grund av ofrivilliga rörelser vilket bör kunna undvikas genom en anpassad säng. På grund av att hon är i behov av att ha en person i sin närhet som vid behov kan ingripa har väntetid beviljats under dygnsvilan. Hjälpbehovet under natten är av den karaktär att det två nätter i veckan ska omfattas av makeansvar.

SKÄLEN FÖR FÖRVALTNINGSRÄTTENS AVGÖRANDE

Gällande regler

Tillämpliga bestämmelser framgår av det överklagade beslutet.

Utredningen

Av läkarintyg daterat den 19 mars 2016, undertecknat av [redacted] överläkare och specialist i neurologi, framgår sammanfattningsvis följande. [redacted] lider av Huntingtons sjukdom som är en progressiv sjukdom vilken ger tilltagande motoriska och psykiska symptom. [redacted] har våldsamma ofrivilliga rörelser och kan nästan inte gå. Hon har balanssvårigheter och faller lätt. Hennes tal är närmast oförståeligt. Hon har stora svälj- och ätsvårigheter. Hon behöver hjälp med alla ADL-funktioner. Hon har tvångsmässiga idéer, t.ex. vägrar hon tandhygien. Hon behöver vara under uppsikt då hon riskerar att skada sig och ramla. Hon sätter ofta i halsen, vilket ger risk för kvävning. Hon saknar helt förmåga att utföra dagliga sysslor och behöver assistans vid samtliga aspekter av hennes personliga vård.

Av ADL-intyg daterat den 1 februari 2016, undertecknat av [redacted] legitimerad arbetsterapeut, framgår sammanfattningsvis följande. Bedömningen grundar sig på observation och enstaka frågor till [redacted] och intervju med hennes assistent samt make. [redacted] befinner sig enligt teamsjuksköterska i sista fasen av fem i sin sjukdom. Hon kan inte koordinera sina rörelser och hon växelvis greppar och släpper föremål. Hon böjer och sträcker i bålen, benen och armarna oupphörligt utan att kunna kontrollera dessa rörelser. Hon har vidare mycket nedsatt balans och har svårt att stå och gå. Hon har också svårt att svälja. Hon klarar inte själv att förflytta sig på och av toalettstolen samt att torka sig. Inte heller klarar hon att klä på och av sig kläder. Hon behöver hjälp av två personer då hon ska duscha, vid tandborstning och vid manikyr samt pedikyr.

Av ADL-intyg daterat den 25 november 2016, undertecknat av [redacted] framgår sammanfattningsvis följande. Bedömningen grundar sig på observation av [redacted] och intervju med hennes assi-

stent. Vid förflyttningar behöver [redacted] hjälp av två assistenter, dels då hon ramlat, dels då hon ska röra sig ute, eftersom en assistent får stötta henne eller köra henne i rullstol och se till att hon inte ramlar eller ramlar ur medan den andra måste öppna dörrar och liknande. Vid toalettbesök behöver hon också hjälp av två personer, en som övervakar och stöttar henne så att hon hamnar rätt och inte glider av stolen medan den andra torkar. Det går åt mycket tid till toalettbesök på grund av [redacted] ofrivilliga rörelser och bristande impulskontroll. Hon behöver gå på toaletten mycket ofta på grund av trängningar. Vid påklädning på underkroppen behöver [redacted] hjälp av två personer, en som stöttar henne och ser till att begränsa rörelserna medan en klär på klädesplaggen. Vad gäller personlig hygien behöver hon hjälp av två personer när hon ska tvätta ansikte och händer, en som stabiliserar och en som tvättar henne. Även då hon ska duscha och tvätta håret behövs två personer som hjälper henne, en som får hålla och stötta henne och en som får tvätta henne. Vid tandborstning krävs hjälp från två personer, en som stöttar och stabiliserar och en som utför borstningen. Likaså vid nagelvård behövs en person som håller i och en som utför klippningen. När [redacted] åker bil behöver hon hjälp av två personer. Även när hon ska utföra inköp av dagligvaror behöver hon hjälp av två personer, en som tar hand om henne och har uppsikt över henne och en som handlar. [redacted] uppvisar en extrem grad av behov av fysisk assistans och behöver frekvent två personer till hjälp. Hon behöver numera hjälp under hela dygnet eftersom hon behöver gå på toaletten och är uppe på nätterna.

I ett förtydligande av ADL-intyget från den 25 november 2016, daterat den 16 juli 2017, undertecknat av [redacted] framgår sammanfattningsvis följande. Skillnaden mellan ADL-intyget från februari och det från november 2016 är att [redacted] försämrats och helt tappat förmågan att greppa och styra sina händer. Hon kunde även stå och gå mer sta-

digt i februari än i november 2016. Det krävs nu mer stöd inomhus och hjälp av två personer utomhus om hon ska gå. Hon kan inte längre klä sig på underkroppen. En anpassad säng är inte lämpad för [redacted] eftersom hon ändå är så pass rörlig att det finns risk att hon forcerar grindarna. Vid en ADL-bedömning görs alltid en prövning av om bostaden behöver anpassas och om ADL-momenten kan underlättas med hjälpmedel innan bedömning görs om dubbel assistans är nödvändigt. Det har också skett i detta fall. [redacted] har kontakt med kommunens arbetsterapeut och får kontinuerlig uppföljning av hjälpmedelsbehovet. Bostadsanpassning har även utförts.

Förvaltningsrättens bedömning

Försäkringskassan har beviljat [redacted] assistansersättning från december 2015 med 45 timmar och 50 minuter för grundläggande behov per vecka och 92 timmar för andra personliga behov i vilket ingår väntetid med 25 timmar under dygnsvilan. Försäkringskassan har godtagit 4 timmar och 50 minuter per vecka med dubbel assistans avseende dusch, tandborstning och nagelvård.

Prövningen av rätten till assistansersättning ska i första hand avse [redacted] behov vid tiden för ansökan till Försäkringskassan. Det finns dock inget rättsligt hinder mot att låta prövningen omfatta också rätten till ersättning för tid därefter. En förutsättning för att en sådan utvidgning av prövningen ska göras bör dock vara att den utredning som föreligger i målet ger tillräckligt underlag för en bedömning av behovet av personlig assistans under den period som prövningen omfattar. Vidare bör beaktas att det med hänsyn till instansordningen är önskvärt att prövningen begränsas till i huvudsak samma principfrågor som har varit föremål för bedömning i underinstanserna (se rättsfallet RÅ 2000 ref. 11).

Av utredningen i målet framgår att [redacted] har en sjukdom som innebär att hennes tillstånd successivt försämras. Förvaltningsrätten finner inte hinder mot att beakta ADL-intyget från november 2016 eftersom det avser förhållanden före Försäkringskassans omprövningsbeslut (jfr RÅ 2000 ref. 11 och Kammarrätten i Göteborgs domar den 11 december 2017 i mål nr 3963-17 samt den 22 maj 2017 i mål nr 2297-16). Förvaltningsrätten bedömer utifrån ADL-intygen att [redacted] i november 2016 hade ett större hjälpbehov jämfört med i februari 2016. Däremot finner förvaltningsrätten inte att det genom utredningen har gjorts sannolikt att hon vid någon tidpunkt före november 2016 skulle haft ett större hjälpbehov än vad som framgår av ADL-intyget från februari 2016.

Hjälpbehovet december 2015–oktober 2016

Av utredningen i målet framkommer att de insatser [redacted] har behov av hjälp med tar lång tid på grund av hennes funktionsnedsättning. Däremot finns inte angivet någon närmare tidsåtgång för varje enskild insats. [redacted] yrkar assistansersättning för längre tid än hon beviljats avseende toalettbesök, hjälp vid olyckor, duschning, nagelvård och tandvård. Förvaltningsrätten anser att utredningen, även beaktat [redacted] mycket besvärande symptom, inte ger stöd för annat än att den tidsåtgång som Försäkringskassan bestämt är skälig.

Charlotte Holmberg har anfört att hon har behov av dubbel assistans för fler moment än hon beviljats dubbel assistans för. Hon menar att hon även vid toalettbesök, inköp, besök inom vården och i samband med fritidsaktiviteter har behov av dubbel assistans. Förvaltingsrätten finner att utredningen i målet inte ger stöd för att hon vid tiden för ansökan fram till och med oktober 2016 hade ett större behov av dubbel assistans än de 4 timmar och 50 minuter som Försäkringskassan beviljat.

Vidare anser [redacted] att Försäkringskassans beräkning av assistans för hjälp under natten i form av väntetid med 25 timmar i veckan är felaktig. Hon anför att hon endast sover fyra timmar per natt och att hennes make inte kan ta ansvar för henne två nätter i veckan. Eftersom det saknas medicinskt underlag som stödjer [redacted] uppgifter om att hon endast sover fyra timmar per natt bedömer förvaltningsrätten att hon inte gjort sannolikt att hon har ett mer omfattande hjälpbehov vad gäller väntetid vid dygnsvila. Av praxis framgår att behov av stöd i form av jour och beredskap (väntetid) normalt får anses vara i allt väsentligt tillgodosett även nattetid genom en hemmavarande make, under förutsättning att det inte krävs återkommande aktiva insatser som inte är av obetydlig omfattning (se RÅ 1997 not. 165, Kammarrätten i Sundsvalls dom den 20 september 2012 i mål 437-11 och Kammarrätten i Göteborgs dom den 6 mars 2012 i mål 2086-11). Försäkringskassan har hänvisat till makeansvaret avseende väntetid under två dygn per vecka. Det har inte framkommit något som talar emot att dessa två tillfällen skulle kunna förläggas till helgen mot bakgrund av att [redacted] make arbetar under vardagarna. Det är inte heller medicinskt styrkt att hon har behov av återkommande aktiva insatser under dygnsvilan. Mot den bakgrunden får det anses skäligt att beakta makeansvaret under dygnsvilan vid två tillfällen per vecka. Överklagandet ska därför avslås i denna del.

Sammanfattningsvis har förvaltningsrätten inte funnit skäl att ändra Försäkringskassans beslut avseende perioden december 2015–oktober 2016.

<u>Hjälpbehovet från november 2016</u>

Förvaltningsrätten bedömer att det genom ADL-intyget daterat den 25 november 2016 är medicinskt styrkt att [redacted] har ytterligare behov av dubbel assistans från och med november 2016. Det framkommer att hon försämrats och numera behöver hjälp av två personer även vid toalettbesök och påklädning av underkroppen. Hennes överklagande ska

därmed bifallas i den del det avser yrkande om dubbel assistans vid toalettbesök och påklädning av underkroppen.

Av det senare ADL-intyget framgår även att [redacted] har behov av hjälp av två personer när hon vistas utanför hemmet i samband med inköp, besök på vårdinrättningar och fritidsaktiviteter. Enligt intyget har [redacted] behov av att gå på toaletten mycket ofta på grund av trängningar och hon har då behov av dubbel assistans. Som huvudregel beräknas tidsåtgången för dubbel assistans utifrån den tid det tar att utföra en aktiv insats. Med hänsyn till att [redacted] frekvent behöver gå på toaletten måste detta anses vara ett behov som uppstår även utanför hemmet. För att hennes behov av hjälp vid toalettbesök ska kunna tillgodoses så krävs att det finns två personer tillgängliga när behovet uppstår. Beaktat hennes behov av hjälp vid toalettbesök anser förvaltningsrätten att utredningen i målet ger stöd för att hon har rätt till dubbel assistans även i samband med inköp, besök på vårdinrättningar och fritidsaktiviteter för att uppnå goda levnadsvillkor (jfr Kammarrätten i Göteborgs dom den 5 februari 2016 i mål 2132-15). Hennes överklagande ska därför bifallas i den del det avser behov av dubbel assistans i samband med inköp, besök på vårdinrättningar och vid fritidsaktiviteter.

Vad gäller makeansvaret under dygnsvilan gör förvaltningsrätten samma bedömning som för föregående period. Förvaltningsrätten finner även att det saknas stöd för att bevilja mer tid än vad Försäkringskassan bestämt för toalettbesök, hjälp vid olyckor, duschning, nagelvård och tandvård. Beviljad tid får därmed anses skälig. Överklagandet ska därför avslås i denna del.

Sammanfattning

Förvaltningsrätten bifaller överklagandet delvis och förklarar att [redacted] har rätt till dubbel assistans från och med november 2016 vid toalettbesök, påklädning av underkroppen, inköp av dagligvaror,

besök vid vårdinrättningar samt vid fritidsaktiviteter. Det ankommer på Försäkringskassan att utreda och pröva om det finns förutsättningar för att betala ut ytterligare assistansersättning från och med november 2016 med anledning av denna dom. Överklagandet avslås i övrigt.

HUR MAN ÖVERKLAGAR

Detta avgörande kan överklagas. Information om hur man överklagar finns i bilaga 2 (DV 3104/1D).

Eveline Johansson

Förvaltningsrättsfiskalen Eveline Johansson och nämndemännen Carl-Axel Bengtsson, Uno Björkman och Rune Solid har avgjort målet. Föredragande jurist har varit Edvin Johansson.

Försäkringskassan

GF Omprövning
Annika Peterson, 010-117 38 55

Datum
2017-03-24

[redacted]
67531-2016

Igne Advokatbyrå
Mathias Blomberg
Vasagatan 17
903 29 Umeå

Beslutet gäller [redacted]

Omprövning av beslut om assistansersättning

Beslut

Försäkringskassan ändrar inte beslutet som fattades den 7 september 2016.

Beskrivning av ärendet

Det tidigare beslutet

Försäkringskassan beslutade den 7 september 2016 att du får assistansersättning från och med december 2015. Du får ersättning för i genomsnitt 144 timmar och 5 minuter per vecka. Du får assistansersättning därför att Försäkringskassan bedömer att du tillhör grupp 3 i den personkrets som kan ha rätt till assistansersättning. Försäkringskassan bedömer också att du behöver personlig assistans för de grundläggande behoven mer än 20 timmar per vecka.

Din begäran om omprövning

Du har genom ombud begärt omprövning av beslutet.

Ombudet yrkar på assistansersättning i en omfattning av i genomsnitt 222,416 timmar per vecka från och med december 2015. Enligt ombudet är du i behov av dubbelassistans i flertalet moment vid personlig hygien, viss på- och avklädning aktiviteter utanför hemmet, samt insatser nattetid. Den tid Försäkringskassan beviljat överensstämmer inte med ditt hjälpbehov. En utförlig beskrivning lämnas i de olika momenten.

Följande handlingar bifogas:

- ADL intyg den 25 november 2016 och ADL-taxonomi den 22 november 2016 från arbetsterapeut [redacted]
- Dagbok den 17 november 2016 från assistenterna

Försäkringskassans utredning i samband med omprövningen

Försäkringskassan har på nytt gått igenom alla handlingar som låg till grund för beslutet den 7 september 2016. De ligger också till grund för omprövningsbeslutet. Här kommer en sammanfattning av de medicinska underlagen:

Av läkarutlåtande den 19 mars 2016 från dr [redacted] d framgår att Huntingstonssjukdom är en progressiv neurodegenerativ sjukdom med tilltagande motoriska och psykiska symptom. Uttalad chorea, dystona felställningar, bredspårig ostadig gång, nedsatt finmotorik och uttalad ångest mm anges i utlåtandet. Behov av hjälp med alla ADL funktioner.

Postadress
Box 2024, 550 02 Jönköping
Internetadress
www.forsakringskassan.se
Kundcenter för privatpersoner
0771-524 524
Kundcenter för partner
0771-17 90 00
Faxnummer
010-117 35 99
Bankgiro
738-8036
Org.nr
202100-5521

GF Omprövning
Annika Peterson, 010-117 38 55

Datum
2017-03-24

[redacted]
67531-2016

ADL-intyg
Intygen den 1 februari 2016 och den 25 november 2016 från arbetsterapeut Elisabeth Olofsson beskriver att du har behov av omfattande hjälp för att klara din vardag. ADL intygen beskriver även ditt hjälpbehov.

Motivering till beslutet

När det gäller behovet av dubbelassistans är det Försäkringskassans ställningstagande att dubbel assistans i normalfallet endast kan beviljas för den tid då den andra assistenten utför en aktiv insats, utan att hänsyn tas till assistenten, schemaläggningsproblem eller liknande. Undantag kan göras om hjälpbehovet är av sådan art att det är förenat med allvarliga hälsorisker.

Försäkringskassan har bedömt att du behöver ständig närvaro av en assistent under all vaken tid på grund av omfattande funktionsnedsättning. Du har beviljats assistansersättning med 45 timmar och 50 minuter för grundläggande behov och 92 timmar för andra personliga behov samt väntetid med 6 timmar och 15 minuter under dygnsvilan. Av underlaget framgår att du har behov av dubbelassistans i samband med personlig hygien avseende dusch, tandborstning och nagelvård. Försäkringskassan bedömer att utifrån sammantaget underlag bedöms det rimligt att godta 4 timmar och 50 minuter per vecka. Ytterligare tid kan inte medges eftersom underlaget inte ger stöd för att bevilja fler timmar dubbelassistans för personlig hygien. Inte heller bedöms behovet av dubbelassistans vid på- och avklädning medicinskt styrkt.

Behov som kan härledas till assistenten eller anordnaren ingår inte i bedömningen, det är endast den försäkrades behov som är styrande. Den hjälp du behöver för en assistent som kör bilen vid inköp, framför kundvagn, plockar varor, betalar och förflyttar varor från affären bedöms inte utgöra ett sådant personligt stöd som kan ge rätt till dubbel assistans. Försäkringskassan bedömer likt beslutet den 7 september 2016 att det inte finns stöd för att bevilja tid för en andra assistent vid inköp av dagligvaror, fritidsaktiviteter utanför hemmet samt besök vid vårdinrättningar.

Enligt samtalsdokumentationen vid hembesök den 29 april 2016 framgår att du lägger dig vid 21-22 tiden och vaknar vid 01-04 tiden. Det varierar hur mycket du sover men det blir cirka 4 timmar per natt. Du har ofrivilliga rörelser även på natten och det händer att du eller madrassen ramlar ur sängen. Du kan behöva hjälp att gå på toaletten. Det går inte att lämna dig ensam eftersom du blir mycket orolig och rusar då ur sängen, vilket kan medföra risk för att du skadas. Försäkringskassan bedömer att utifrån medicinskt underlag och övrig utredning bedöms ditt hjälpbehov tillgodosett genom väntetid då assistenten finns i din närhet under natten. Eftersom din make har heltidsarbete utanför hemmet bedöms rimligt att bevilja väntetid 5 nätter per vecka. Med stöd av tidigare inskickade tidrapporter har väntetid utförts 5-6 timmar totalt. Försäkringskassan bedömer det rimligt att godta 5 timmar x 5 dagar per vecka eftersom maken arbetar heltid utanför hemmet. Övriga 2 nätter bedöms som makeansvar. Totalt godtas 6 timmar och 15 minuter per vecka (5 x 5 timmar=25

timmar /4 eftersom 4 timmars väntetid motsvarar 1 assistanstimme). Försäkringskassan gör vid omprövning ingen annan bedömning.

Vid omprövning gör Försäkringskassan bedömning utifrån de förhållanden som rådde vid utredningssamtalet den 29 april 2016 och beslutstillfället. Se vidare under rubriken Information.

Försäkringskassan bedömer att ditt behov av personlig assistans är tillgodosett genom beviljad tid under all vaken tid, tid under natten samt tid med dubbelassistans.

Bestämmelser som beslutet grundas på

Det här beslutet är grundat på följande bestämmelser:

- 1, 9 och 9 a §§ lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade
- 51 kap 2–4, 9 och 11 §§ socialförsäkringsbalken
- 106 kap 24 och 25 §§ socialförsäkringsbalken
- 6 § Riksförsäkringsverkets föreskrifter (RFFS 1993:24) om assistansersättning
- 113 kap. 7 § socialförsäkringsbalken.

Är du inte nöjd med beslutet?

Läs på nästa sida om vad du kan göra.

Försäkringskassan

Annika Peterson

Försäkringskassan

GF Omprövning
Annika Peterson, 010-117 38 55

Datum
2017-03-24

[redacted]
67531-2016

Är du inte nöjd med beslutet?

Om du tycker att det här beslutet är fel kan du överklaga det hos förvaltningsrätten. I så fall ska du skicka ett brev till Försäkringskassan.

Brevet måste komma in inom två månader från den dag du tagit del av beslutet. Försäkringskassan skickar sedan brevet till förvaltningsrätten.

Brevet ska innehålla följande uppgifter:

- Vilket beslut som du vill överklaga.
- Hur och varför du vill att beslutet ska ändras.
- Ditt namn, personnummer, adress och telefonnummer.

Om du anlitar ombud vill förvaltningsrätten att du anger ombudets namn, adress och telefonnummer.

Överklagandet skickas till Försäkringskassan, Omprövningsenheten, Box 2024, 550 02 Jönköping.

Information

Om behovet av assistans utökats har du möjlighet att ansöka om assistansersättning från Försäkringskassan.

Har du frågor?

Du är välkommen att ringa till mig, Annika Peterson, på 010-117 38 55 eller till vårt kundcenter på 0771-524 524 om du har frågor om ditt ärende.

SVERIGES DOMSTOLAR

Bilaga

HUR MAN ÖVERKLAGAR – PRÖVNINGSTILLSTÅND

Den som vill överklaga förvaltningsrättens beslut ska skriva till Kammarrätten i Jönköping. **Skrivelsen ska dock skickas eller lämnas till förvaltningsrätten.**

Överklagandet ska ha kommit in till förvaltningsrätten **inom två månader** från den dag då klaganden fick del av beslutet. Tiden för överklagandet för offentlig part räknas emellertid från den dag beslutet meddelades.

För att ett överklagande ska kunna tas upp i kammarrätten fordras att **prövningstillstånd** meddelas. Kammarrätten lämnar prövningstillstånd om

1. det finns anledning att betvivla riktigheten av det slut som förvaltningsrätten har kommit till,
2. det inte utan att sådant tillstånd meddelas går att bedöma riktigheten av det slut som förvaltningsrätten har kommit till,
3. det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av högre rätt, eller
4. det annars finns synnerliga skäl att pröva överklagandet.

Om prövningstillstånd inte meddelas står förvaltningsrättens beslut fast. Det är därför viktigt att det klart och tydligt framgår av överklagandet till kammarrätten varför man anser att prövningstillstånd bör meddelas.

Skrivelsen med överklagande ska innehålla

1. Klagandens person-/organisationsnummer, postadress, e-postadress och telefonnummer till bostaden och mobiltelefon. Adress och telefonnummer till klagandens arbetsplats ska också anges samt eventuell annan adress där klaganden kan nås för delgivning. Om dessa uppgifter har lämnats tidigare i målet – och om de fortfarande är aktuella – behöver de inte uppges igen. Om klaganden anlitar ombud, ska ombudets namn, postadress, e-postadress, telefonnummer till arbetsplatsen och mobiltelefonnummer anges. Om någon person- eller adressuppgift ändras, ska ändringen utan dröjsmål anmälas till kammarrätten.
2. den dom/beslut som överklagas med uppgift om förvaltningsrättens namn, målnummer samt dagen för beslutet,
3. de skäl som klaganden anger till stöd för en begäran om prövningstillstånd,
4. den ändring av förvaltningsrättens dom/beslut som klaganden vill få till stånd,
5. de bevis som klaganden vill åberopa och vad han/hon vill styrka med varje särskilt bevis.

Adressen till förvaltningsrätten framgår av domen/beslutet.

Sista dagen för överklagande är i regel den dag som genom sitt tal i månaden motsvarar den dag Ni fick del av beslutet. Om Ni fick del av förvaltningsrättens beslut t.ex. den 30 juni måste skrivelsen med överklagande ha kommit in senast den 30 augusti. Om Ni fick del av beslutet en dag med ett tal i månaden som inte finns i slutmånaden löper tiden i stället ut på slutmånadens sista dag. Om Ni fick del av beslutet t.ex. den 31 juli måste skrivelsen med överklagande ha kommit in senast den 30 september.

Om sista dagen för överklagande infaller på lördag, söndag eller helgdag, midsommarafton, julafton eller nyårsafton räcker det att skrivelsen kommer in nästa vardag.

DV 3104/1 D • 2013-06 • Producerat av Domstolsverket

HUR MAN ÖVERKLAGAR

Den som vill överklaga kammarrättens avgörande ska skriva till Högsta förvaltningsdomstolen. Skrivelsen ställs alltså till Högsta förvaltningsdomstolen *men ska skickas eller lämnas till kammarrätten.*

Överklagandet ska ha kommit in till kammarrätten *inom två månader* från den dag då klaganden fick del av beslutet. Tiden för överklagande för det allmänna räknas dock från den dag beslutet meddelades.

För en enskild klagande är sista dagen för överklagande två månader från den dag då han/hon fick del av kammarrättens beslut. Om klaganden fick del av kammarrättens beslut t.ex. den 30 juni måste skrivelsen med överklagande ha kommit in senast den 30 augusti. Om klaganden fick del av beslutet t.ex. den 31 juli, som inte har någon motsvarighet två månader senare, löper tiden i stället ut på slutmånadens sista dag, dvs. i det här exemplet den 30 september. Om sista dagen för överklagande infaller på en lördag, söndag eller helgdag, midsommar, jul- eller nyårsafton, räcker det att skrivelsen kommer in nästa vardag.

För att ett överklagande ska kunna tas upp i Högsta förvaltningsdomstolen krävs att *prövningstillstånd* meddelas. Högsta förvaltningsdomstolen lämnar prövningstillstånd om det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas eller om det finns synnerliga skäl till sådan prövning, såsom att det finns grund för resning eller att målets utgång i kammarrätten uppenbarligen beror på grovt förbiseende eller grovt misstag.

Om prövningstillstånd inte meddelas står kammarrättens beslut fast. Det är därför viktigt att det klart och tydligt framgår av överklagandet till Högsta förvaltningsdomstolen varför man anser att prövningstillstånd bör meddelas.

Skrivelsen med överklagande ska innehålla följande uppgifter;

1. den klagandes namn, person-/organisationsnummer, postadress, e-postadress och telefonnummer till bostaden och mobiltelefon. Dessutom ska adress och telefonnummer till arbetsplatsen och eventuell annan plats där klaganden kan nås för delgivning lämnas om dessa uppgifter inte tidigare uppgetts i målet. Om klaganden anlitar ombud, ska ombudets namn, postadress, e-postadress, telefonnummer till arbetsplatsen och mobiltelefonnummer anges.Om någon person- eller adressuppgift ändras är det viktigt att anmälan snarast görs till Högsta förvaltningsdomstolen
2. det beslut som överklagas med uppgift om kammarrättens namn, målnummer samt dagen för beslutet
3. de skäl som klaganden vill åberopa för sin begäran om att få prövningstillstånd
4. den ändring av kammarrättens beslut som klaganden vill få till stånd och skälen för detta
5. de bevis som klaganden vill åberopa och vad han/hon vill styrka med varje särskilt bevis.